

Nasza Parafia

Biuletyn Parafii Rzymsko – Katolickiej
pw. Św. Michała Archanioła w Lewinie Kłodzkim

Lewin Kłodzki 3 czerwiec 2012 r. Nr 2/61/2012

W tym numerze:

- Tekst, jaki zamieścimy w kuli wyremontowanego Kościoła w Jeleniowie
- Historia Jeleniowa i Kościoła w Jeleniowie

Widzimy współcześnie odnawiający się głód ludzi prawdziwych. To znaczy żyjących w prawdzie i miłości; ludzi jasnych, przejrzystych, którzy mają oblicza prawdziwe, a nie zniekształcone kłamstwem.

Stefan Kardynał Wyszyński

W roku 2012 mija 315 lat od konsekracji Kościoła pw. Trójcy Przenajświętszej w Jeleniowie. Dziś Kościół odzyskał dawną świetność dzięki wysiłkowi wielu ludzi z naszej wspólnoty parafialnej. Cieszymy się z tego ogromnie.

W zwieńczeniu wieży kościelnej zostanie umieszczony następujący tekst dla potomnych.

Trwa miesiąc lipiec 2010 roku, roku niespokojnego i dramatycznego, również dla Polski: tragiczna katastrofa polskiego samolotu pod Smoleńskiem, w której zginął Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński, jego małżonka Maria, politycy różnych partii, dowódcy sił zbrojnych RP, kierujący ważnymi instytucjami państwowymi i działacze społeczni. Po tej tragedii świat wreszcie usłyszał o zbrodni NKWD w lesie katyńskim z ust prezydenta Rosji Miedwiediewa. Straszna ofiara za prawdę. Niestety, do chwili obecnej nie znamy przyczyn katastrofy. Śledztwo prowadzone przez Rosjan przy współudziale polskiej prokuratury niczego nie wyjaśnia. Premier polskiego rządu Donald Tusk i pełniący obowiązki prezydenta Marszałek Sejmu Bronisław Komorowski w imię dobrych stosunków z Rosją przyjęli uległą postawę wobec Rosjan. Czy dowiemy się prawdy o katastrofie? Czy wreszcie relacje z Rosją będą oparte na prawdzie i równości?! Czas pokaże.

6 czerwca 2010r. uczestniczyliśmy w uroczystościach beatyfikacyjnych księdza Jerzego Popiełuszki. Z naszej parafii pojechało do Warszawy 35 osób. Nasza Ojczyzna ma w Domu Pana orędownika prawdy, wolności – bohaterskiego kapłana, prawego człowieka i wielkiego patriotę. Za Jego pośrednictwem módlmy się za nas i naszą Ojczyznę.

W maju i czerwcu 2010r. duże obszary wschodniej i południowej Polski dotknęła straszna powódź. Z pomocą powodzianom pospieszył polski Kościół, organizując zbiórki darów i pieniędzy. Zebrano ponad 10 milionów zł.

W cieniu tych tragedii toczy się prezydencka kampania wyborcza. W pierwszej turze najwięcej głosów zdobyli: Bronisław Komorowski z Platformy Obywatelskiej i Jarosław Kaczyński z Prawa i Sprawiedliwości. W Lewinie wygrał 3 głosami Jarosław Kaczyński, w Jeleniowie – Bronisław Komorowski.

4 lipca 2010r. w II turze wygrał Bronisław Komorowski. W gminie Lewin Kłodzki był remis. Mamy zatem demokratycznie wybranego prezydenta, którego hasło wyborcze brzmiało: zgoda buduje.

A co się dzieje w naszej małej Ojczyźnie?

Parafia liczy 1600 osób Nasi przodkowie zostawili na naszej ziemi wiele śladów wierności Panu Bogu: kościoły, kaplice, krzyże i figury przydrożne. Od 2005r. trwają intensywne prace nad zachowaniem tego dziedzictwa narodowego. Odremontowana została kaplica w Jerzykowicach Małych, figura Jana Nepomucena na lewińskim rynku. Kościół parafialny otrzymał piękną elewację. Położyliśmy granitowe chodniki wokół kościoła i przez cmentarz. Systematycznie prowadzone są prace remontowe w budynku plebanii. Rozpoczął je w 2003r. ks. Daniel Baranowski, kontynuował ks. Andrzej Białek a obecnie czyni to ks. Jarosław Nitkiewicz.

W 2009r. złożyliśmy wniosek do Urzędu Marszałkowskiego we Wrocławiu o dofinansowanie remontu filialnego Kościoła pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej w Jeleniowie. Wniosek opracowali: pracownicy Urzędu Gminy w Lewinie Kłodzkim panie: Ewelina Wojtasik, Grażyna Wołowicz, ks. Andrzej Białek - ówczesny proboszcz, pan Jerzy Cierczek – przewodniczący Rady Parafialnej.

Parafia otrzymała dotacje w wysokości 249 tysięcy złotych. Własne środki zebrane przez parafian to 81 tysięcy złotych. Łączny koszt remontu - 320 tysięcy złotych. Dziś bochenek chleba kosztuje średnio 2 złote, więc za te pieniądze kupilibyśmy 160 tysięcy chlebów.

W ramach remontu, który trwał od maja do sierpnia 2010r., wykonano następujące prace: wymianę więźby dachowej, pokrycie dachu blachą tytanową, odwodnienie elewacji, wymianę instalacji elektrycznej. Remont wykonała firma TOPDACH pana Adama Pasierskiego z Osin k. Opola. Ponadto wewnątrz kościoła zbito stare i położono nowe tynki. Środki finansowe w wysokości 20 tysięcy złotych na prace wewnątrz kościoła (położenie tynków) pochodziły z Funduszu Kościelnego.

1 grudnia 2009r. obowiązki proboszcza objął ks. Jarosław Nitkiewicz, zaś kościelnym od 52 lat jest pan Adam Piechota – człowiek niezwykle oddany naszej wspólnotie parafialnej.

Dzięki staraniom księdza proboszcza władze Pruszkowa na opolszczyźnie: pani burmistrz Róża Malik i dyrektor Domu Kultury pan Joachim Kąsek nieodpłatnie przekazali ławki zdemontowane w tamtejszym kościele ewangelickim.

Dzwon do kościoła w Jeleniowie ofiarował nasz parafianin – pan Miron Łowżył.

Wiele prac (skuwanie tynku, położenie instalacji elektrycznej, palenie w tzw. „kozie”, by osuszyć nowe tynki) wykonali sami parafianie: pan Marian Majcher, pan Zbigniew Łabówka, pan Tadeusz Wiejkut, pan Jan Kulej, rodziny: Wiertelczyków, Łupkowskich, Spendowskich.

Nasz przekaz dla potomnych rozpoczęłam słowami Prymasa Polski Kardynała Stefana Wyszyńskiego, wygłoszonymi w czasach zniewolenia komunistycznego. I choć dziś żyjemy w państwie wolnym i demokratycznym, to przesłanie Prymasa Tysiąclecia jest nadal bardzo aktualne.

Proboszcz, Jarosław Nitkiewicz

Historia Jeleniowa i Kościoła w Jeleniowie

Dawne nazwy miejscowości

Geylenaw, Geylnaw (1350, 1355), Kelnow (1477, 1558), Kielnaw, Kellenow (1560), Gelnaw (1580), Gelnau (1620), Gelenaw (1631), Gialenau (1641), Galenau (ok. 1730), Goellenau (ok. 1750), Gallenau (1778, 1787), Gellenau (1747-1945), der Gellenai, Gaalnei (gwarowe wersje nazw sprzed 1945 r.), Kielnów (1945), Jeleniów (po 1947).

Historia wsi i dóbr

Miejscowość wzmiankowana była po raz pierwszy w r. 1350 r., w związku ze znajdującymi się tu rycerskimi dobrami. Nie wiadomo, czy włości te później zaginęły, czy też na ich terenie powstał folwark wchodzący w skład dóbr homolskich. W czasach nowożytnych i później wieś należała do parafii w Lewinie.

W 2 połowie XVI w. wieś tworzyło 16 posesji wydzielonych na 7 łanach i 7 prętach. Zamieszkiwało je w latach 1574-1631 r. od 13 do 14 kmieci i od 2 do 9 zagrodników. Po wojnie trzydziestoletniej do 1684 r. liczba

kmieci nie zmieniła się, zamiast natomiast warstwy zagrodników wymieniono chałupników (3). Dalsze zmiany w układzie warstw społecznych ludności Jeleniowa nastąpiły w latach 1747-1765, gdyż wymieniono wówczas tylko 7-9 kmieci i 44-45 zagrodników. Ponadto w 1765 r. wzmiankowano też 2 ludzi wolnych (od pańszczyzny) oraz 72 chałupników i komorników. Ok. 1789 r. obok kmieci (*Dienstbauern*) zobowiązanych do pańszczyzny wieś zamieszkiwało 63 zagrodników i chałupników. W Jeleniowie regulację stosunków społeczno-gospodarczych przeprowadzono w latach 1835-1844, 1850 i 1886. Zamieniano wówczas feudalne powinności ludności wiejskiej, pańszczyznę i płacone przez nią czynsze i opłaty na inne ekwiwalenty pieniężne, w tym wypadku na rentę amortyzacyjną, rozłożoną na 56 lat.

Jeleniów był w porównaniu z innymi wsiami obecnej gminy Lewin stosunkowo dużą wsią, początkowo kmiecią, porównywalną bardziej z Zakrzem i Słonem, położonymi przy tej samej drodze z Kłodzka do Nachodu. Wieś miała początkowo charakter rolniczy, ale już w 2 połowie XVIII w. liczni przedstawiciele uboższych warstw ludności wsi utrzymywali się z rzemiosła. Ok. 1765 r. wzmiankowano w Jeleniowie 50 rzemieślników a w końcu XVIII w. było ich więcej. Rzemiosło reprezentowali m.in. piekarz, rzeźnik, kowal, krawiec, szewc, cieśle oraz liczna grupa tkaczy użytkujących 53 krosna, gdyż właśnie w tym czasie (w końcu XVIII stulecia) nastąpił rozkwit płóciennictwa. Tkactwem zajmowała się duża część ludności Jeleniowa. Oprócz tkaczy czynny był we wsi rzemieślnik trudniący się wzmacnianiem płótna. Ponadto właściciel tutejszych dóbr Franz Bernhard von Mutius użytkował 3 bielarnie oraz zbudował zakład wzmacniania płótna, magiel i farbiarnię. Okres gwałtownego rozwoju śląskiego płóciennictwa zakończył się na początku XIX w., ale mimo to nadal w Jeleniowie do 1845 r. pracowali tkacze i czynne były zakłady konieczne w procesie fabrykacji płótna i wyrobów bawełnianych. W latach 1830-1845 wzmiankowano 100-103 krosna, na których ok. 1845 r. produkowano tkaniny bawełniane oraz 4 krosna do produkcji wyrobów wełnianych. Dowodzi to, biorąc pod uwagę liczbę domów (91), że w niektórych z nich znajdowały się po dwa warsztaty. Ponadto we wsi czynne były 3 bielarnie, *Hangehaus*, magiel płócienny, zakład wzmacniania płótna. Prowadzono też handel towarami lokalnymi.

W latach 1789-1845 rozwijały się we wsi przemysł młynarski, propinacyjny (domowe gorzelnia i browar, dominialny browar), drzewny (tartak) i produkcja materiałów budowlanych (cegielnia).

Do 1933 r. systematycznie, choć z okresami regresu, wzrastała liczba mieszkańców Jeleniowa, i osiągnęła wówczas swój największy poziom ok. - 683 osoby. Później miał miejsce powolny, ale niewielki spadek liczby ludności wsi, a ustabilizowaniu ludnościowej sytuacji wsi sprzyjał zapewne wysoki stopień rozwoju lokalnego rzemiosła i przemysłu. W 2 połowie XIX w. czynna była w Jeleniowie duża tkalnia firmy „Christian Dierig Ag” zatrudniająca około 1000 pracowników, utworzona na bazie starej tkalni założonej przez właścicieli dóbr na pocz. XIX stulecia. Istniał też we wsi duży tartak. W okresie międzywojennym z rolnictwa utrzymywało się 3 kmieci (*Antheilbauer i Restbauer*) oraz może 3 właścicieli dóbr kmiecych. Z pracy najmniej żyło (wraz z rodzinami) 60 osób, rzemiosła i usług - 30 osób wraz z 6 tkaczami. Prowadził swą działalność handlarz warzywami. Inne rodziny utrzymywały się z obsługi ruchu turystycznego (2 gospody), handlu i z innych zawodów, w tym wolnych. Wieś zamieszkiwało kilku urzędników, nauczycieli, właścicieli domów i parcel. Mimo tego, że Jeleniów był odwiedzany przez kuracjuszy z Kudowy, nie stał się wsią letniskową.

Jak już wspomniano Jeleniów należał do parafii w Lewinie. Dość późno, bo w latach 1695-1697r. zbudowano we wsi prywatną kaplicę, w której dwa razy w roku odbywały się Msze. We wsi od 2 połowie XVII w. dominowali katolicy, dopiero w XIX stulecia odnotowano na jej terenie liczniejszą grupę ewangelików (ok. 30 osób). Szkoła katolicka dla Jeleniowa, Jerzykowic Wielkich i Dańczowa, założona została w 1821 r. Początkowo znajdowała się w starym, drewnianym budynku, który niedługo później zastąpiono nowym, murowanym, rozbudowanym w 1850 r. W XIX w. znajdowały się na terenie Jeleniowa siedziby urzędu lokalnej administracji (*Amtbezirk* także dla Jerzykowic Wielkich, Jarkowa i Dańczowa) oraz urzędu stanu cywilnego. W czasie II wojny światowej znajdowała się w Jeleniowie filia obozu koncentracyjnego w Rogoźnicy (*Gross Rosen*). Po 1945 r. Jeleniów (do 1973 r. wieś gromadzka) został ponownie zasiedlony. Ze względu na dobre warunki glebowo-klimatyczne, położenie przy drodze krajowej (jednocześnie międzynarodowej) oraz blisko Kudowy wieś będąca praktycznie jej przedmieściem nie wyludniła się i ma ustabilizowaną sytuację ludnościową. Co więcej, miejscowość jest jedną z najludniejszych w okolicy a liczba jej mieszkańców nawet wzrasta.

Układ przestrzenny wsi

Jeleniów położony jest przy krajowej (i międzynarodowej) drodze z Kłodzka do przejścia granicznego Kudowa-Słone, przy odcinku tej drogi pomiędzy Lewinem Kłodzkim, a Kudową-Zakrzem. Wieś rozlokowana

jest na wysokości około 390-430 m n.p.m., w płytkiej dolinie potoku Bystrej, w niższej części Wzgórz Lewińskich i na ich granicy z Obniżeniem Kudowy. W centrum wsi wcina się od północy wylot doliny Dańczówki, wydzielony od zachodu skalistym i stromym zboczem wzniesienia sąsiadującego od północy z pałacowym parkiem, a od wschodu ze szczytem Wielki Kamień. Zabudowania wsi wypełniają całą dolinę potoku Bystrej, W dolinie Dańczówki rozciąga się pałacowy park, przechodzący dalej w bukowy las. Dalej natomiast w kierunku północno-zachodnim usytuowana jest rozlewnia wody mineralnej. Miejscowość otaczają głównie użytki rolne, pokrywające łagodne wzgórza, porośnięte miejscami małymi lasami i zagajnikami.

Około połowy XVIII w. Jeleniów o układzie łańcuchowym miał podobny zasięg jak i obecnie, a jego siedlisko było zwarte i jednolite. Osią układu była droga z Lewina Kłodzkiego do Nachodu. Wieś tworzyła wraz z Zakrzem i Słonem jeden zespół osadniczy. We wsi znajdowały się kościół, zespół dworski i trzy młyny. Około 1824 r. wykształcony już był obecny, zasadniczy układ dróg, a wieś zachowała swój dawny układ łańcuchowy. Siedlisko wsi było już wówczas rozczłonkowane na kilka części. Podobnie przedstawiała się wieś w końcu XIX w. Obecnie zachowany jest dawny układ wsi.

Kościół

Jeleniów należał do miejskiej parafii w Lewinie Kłodzkim i długo, bo prawie do końca XVII w. nie było we wsi budynku sakralnego. Obecny zbudowany został w latach 1695-1697 r. z inicjatywy właściciela tutejszych dóbr Johanna Heinricha von Alten. Wzniósł on bowiem kaplicę wotywną w podzięce za uratowanie życia w nieszczęśliwym wypadku (stratowanie przez konia). Poświęcono ją w 1697r. p.w. Trójcy Świętej. Później kaplica ta stała się kaplicą modlitewną (*Andachtkapelle*), w której dwa razy w roku, w święta Trójcy Świętej i Wszystkich Świętych odprawiano Msze. Przy kaplicy jeszcze ok. poł. XIX w. znajdował się dom pustelnika-dzwonnika. Nie istniał już w okresie międzywojennym.

Dawna kaplica a obecnie kościół, utrzymana jest w stylu wczesnego baroku końca XVII w., operującego licznymi rozwiązaniami stosowanymi przez północnowłoskich budowniczych 2 połowie XVII w. Kościół reprezentuje najprostszy typ przestrzenny budynku sakralnego, ma symetrycznie i osiowo kształtowany rzut z dwiema symetrycznymi przybudówkami przy prezbiterium. Tak więc architektura kościoła, choć skromna, wykazuje starania jej budowniczego (lokalnego) o nawiązanie (w przypadku fasady) do okazałych fasad ówczesnych świątyń miejskich. Niewykluczone, że pierwotnie nisze w fasadzie były puste, ale można też przyjąć, iż mogły być wypełnione podobnie jak dziś wizerunkami świętych wyciętymi, z oszczędności kosztów, z desek i malowanymi. Kościół po 1945 r. był w znacznym stopniu zniszczony. Odbudowano go w latach 1948-1950 i remontowano w r. 1978 oraz w 2012r.

Kościół filialny Św. Trójcy usytuowano w centrum wsi, na zadrzewionym, niewysokim wzniesieniu ograniczającym dolinę Dańczówki od wschodu. Od wschodu kościół w Jeleniowie sąsiaduje z pałacem, siedzibą dawnych rodów szlacheckich takich jak do roku 1597- 1721 był w posiadaniu rodu von Alten, od roku 1721-1748 von Ullersdorf, od 1748-1785 von Haugwitz, od roku 1785 do 1788 von Ohlen. Ostatni właściciele wielkich rodów od 1788 do 1937 von Mutius. Kościół jest budowlą murowaną, tynkowaną, orientowaną. Ma wyodrębnione prezbiterium zamknięte półkoliście, nakryte sklepieniem kolebkowym z lunetami i konchowym, ujęte dwiema symetrycznymi, jednokondygnacyjowymi przybudówkami. Elewacje prezbiterium zwieńczone gzymsem koronującym. Półstożkowy dach prezbiterium (z sygnaturką) stanowi jedną całość z dachem nawy. Krótka nawa zbudowana na rzucie kwadratu, nakryta jest sklepieniem krzyżowym. Elewacje rozwiązano podobnie jak elewacje prezbiterium. Najefektowniej prezentuje się fasada zwieńczona trójkątnym szczytem i rozczłonkowana szerokimi pilastrami. W dwóch bocznych osiach duże nisze z konchą zdobioną muszlą, wypełnione malowanymi na deskach postaciami Św. Anny i Św. Józefa, Wyposażenie kościoła pochodzi z XVIII w. Przy kościele nigdy nie było cmentarza.